

Az Országos Idegennyelvű Könyvtár évkönyve

A 3K annak idején (2001. 11. szám) megpendítette a nagy témát, szólt a megújult Országos Idegennyelvű Könyvtárról, arról, hogy mi és hogyan alakult ott, hogyan szólt közbe a sors egy tragikus falomlás erejéig a tervekbe és a megvalósulásokba, majd arról is, hogy miként gyűrte le az emberi erő és akarat, a könyvtár vezetőinek és munkatársainak lendülete ezt az utolsó és legnagyobb akadályt is. Akkor ígéretet tettünk arra, hogy a megújult könyvtárról a munkatársak részletes expozéi közlésével fogunk – kisebb sorozat keretében – beszámolni. A beszámoló sorozat elmaradt, a munkatársak azonban számot adtak – írásban – mindenről, amiről számot kellett és lehetett adni. E beszámolók gyűjteménye most nyomtatásban is megjelent, mint az Országos Idegennyelvű Könyvtár évkönyve.

Az évkönyv sajátos, igen sokarcú műforma. Elsősorban természetesen az adott intézmény egy évi munkabeszámolója, annak pertraktálása, mi is történt az adott évben az intézményben, hogyan alakultak ott a „dolgok”, mit végeztek el a munkatársak és az egyes részlegek, mennyire sikerült tartani a terveket, mennyire szóltak bele és miként külső dolgok az intézmény életébe stb. Ezen túlmenően az évkönyv általában olyan tudományos vagy szakmai közleményeket is szokott tartalmazni, amelyek nem annyira az intézményről szólnak, mint inkább azt reprezentálják, hogy a munkatársak mit és milyen eredménnyel kutattak, hogyan és merre bővítették – személyes munkálkodásukkal – az intézményi profilt, miben és hogyan hoztak – szakmai és tudományos – hírt, nevet és rangot az intézménynek. Nos, az Országos Idegennyelvű Könyvtár most megjelent évkönyve nem ilyen. Sokkal inkább tekinthető, tekintendő monográfiának. Az intézmény, az OIK teljes körű, minden részletre alaposan kitérő, minden belső és külső problémát feltáró, feldolgozó, pertraktáló szakmai leírása ez az évkönyv a könyvtárnak, és mint ilyen, páratlan a maga nemében. Leíró monográfia egy könyvtárról – ez ritkaság, mint a fehér holló. Évkönyvként kiváltképp. Dehát nem valamiféle szeszély okán alakult ilyenné. Az ügy, a dolog természete hozta ezt magával, szükségszerűen. Hisz az OIK helyzete – minden környülállástól (falbomlás stb.) eltekintve is – fölöttébb sajátos. Egyedi-egyszeri képződmény a hazai könyvtári világban, egyedi-egyszeri, csak rá jellemző produkciókkal (és külsővel is, ez utóbbi kapcsán lásd egy nagy olvasó éppen nem henye dicsérő szavait a könyvtárról a 3K idei januári számában!). Ennek a helyzetnek, és a belőle fakadó előnyöknek, a könyvtár sajátosságainak alapos és mély feltárása valóban megért egy misét, azaz egy renghagyó évkönyvet.

A szép kiállítású kötet (szép könyvtárról persze könnyű szép és vonzó fotókkal előállni, igaz vannak köztük rettenetesek is, lásd falbomlás!) annak rendje és módja szerint bemutatja a könyvtár épületét, belsőépítészeti sajátosságait, az épületegyüttes tartószerkezetét, számítógépes állomásait, gyűjteményeit és gyűjtési szempontrendszerét, az egyes állományokat és állományrészeket, a nemzetiségi szol-

gálatások és gyűjtemények gazdag és gazdagon tagolt szerkezetét, az olvasók kérdőíves felmérés alapján regisztrált és kiértékelt vélekedéseit, véleményeit a könyvtárról, az olvasószolgálat sajátosságait, a szakinformációs adatbázisokat, a könyvtár kiadványait és kiadványozási stratégiáit, válogatott jegyzékben közreadja a könyvtárról megjelent sajtóközlemények és híradások leírásait, valamint közli a könyvtár főállású munkatársainak nevét és beosztását. Úgy tűnik, nem maradt ki semmi. Ám nem pusztán egyszerű regisztrációról, csupasz tények sorjáztatásáról van szó. Az egyes témák és területek bemutatásai egyúttal mélyen-szántó szakmai elemzések is, méghozzá lehető komplexitással. Egyszerre tartalmazza azt, hogy mi van, és azt, hogy miért van így és nem másképpen. Azt, hogy miből alakult mindez, mi volt az alaphelyzet, a kiinduló állapot, miért így alakult (és itt igen fontos distinkciók sorjázhatnak szinte minden egyes tanulmányban, igen gondos mérlegelések alapján mutatják be a szerzők, hogy milyen célok által kondicionáltatott a cselekvések iránya és jellege, milyen követelmények vettek figyelembe, milyen okok hálózata jött mintegy mozgásba, milyen akadályok és miként hárítottak el stb.), és végül, hogy mi is igazándiból az, ami létrejött, sőt azt is, hogy ez a mai állapot milyen irányú és jellegű fejlődést, fejlesztést, irányultságot hordoz magában, illetve tesz lehetővé, kötelezővé.

Mintaszerű szakmai munka ez az évkönyv, jó lenne, igen jó lenne, ha más könyvtárakról is rendelkezésre állanának ilyen pontos és sokoldalú, ilyen alapos és perspektívikus, ilyen valóban komplex munkák. Reménykedünk, hogy a minden jel szerint hatalmasan be- és megindult könyvtártörténeti opuszok mellett monografikus feldolgozások is készülnek majd. Ha kell, hát az évkönyv álcáiban. (VK)

Mesegyűjtemények analitikus bibliográfiája 1945–1995

A mese, és ebből a szempontból teljesen közömbös, hogy folklórmeséről, művészi meséről, didaktikus vagy posztmodern meséről van szó, kétségkívül az egyik legbonyolultabb és az egyik legegyszerűbb irodalmi műfaj. Bonyolult nemcsak poétikáját, műfaji sajátosságait illetően (erről *Propp*, *Meletyinszkij*, *Lüthi* vagy éppen *Voigt Vilmos* olvasói tudnak igen sokat), nemcsak eredetét, származtatását, elágazásait, „családfáit” illetően, de befogadásesztétikáját tekintve is (lásd *Boldizsár Ildikó* nemzetközi vonatkozásban is számottevő hozzájárulását a problematikához!), de azért is, mert nem tudható, nem tudatik, kik és miért és hogyan, milyen célból és milyen elvárásokkal közelednek hozzá. Mert bármily egyszerű, elemien (azaz elementárisan) egyszerű is a mese, „felhasználási módjai” a legszélesebb skálán helyezkednek el, a legnagyobb szórást mutatják. Meséhez nyúl, mesét követel, mesével alszik el az olvasni még nem tudó kisgyerek, mesét olvas a vájtfüllű esztéta és a félalnfabéta börtöntöltelék (lásd a börtönkönyvtárak sokszorosán visszaigazolt tapasztalatait!), a pihenésre, kikapcsolódásra vágyó értelmiségi és az olvasáshoz nehezen időt találó háziasszony, a szakmai felkészülését végző pe-

dagógus és... ki mindenki még. A dolog azonban nem tűnik nehéznek vagy kivált megoldhatatlannak. Mesekönyveknek bőviben vagyunk, a könyvkiadás legszűkebb esztendeiben is szép számmal jelentek meg frissen keletkezett és a régműltből újra és újra kiadott mesekönyvek, mesegyűjtemények. Ám épp ez utóbbiakkal van a baj. A kiadók – természetesen – mindig az épp kiadandó kötetet foglalkoznak. Hogy abba mi kerüljön, hogy az mit tartalmazzon. Tündér- vagy állatmeséket, mű- vagy népmeséket, vidám vagy tanító meséket, egyes szerzők vagy egyes népek meséit vagy ilyen-olyan gazdagságú összeállításokat – a legkülönbözőbb szempontok alapján, figyelembevételével. Természetesen ki-ki ahhoz a kötethez, gyűjteményhez nyúl, amelyikhez kedve, lehetősége, hangulata vagy véletlen kínálta alkalma van. Eddig semmi probléma. Ám egy mesét, egy konkrét mesét megtalálni, fellelni, ha valamiért, bármiért szükségünk van rá, szinte lehetetlen, épp az elmondottak következtében. És – ezer egy ismert okból – itt legtöbbször a mese szerzőjének neve sem segít, hisz sokszor (talán a legtöbbször) nincs is neve a szerzőnek, vagy nem egy neve van (a Piroska és farkast hányan írták meg? Hány feldolgozása, variációja van – csak magyarul is – közkézen?). Márpedig egy-egy mesét – csak a címét tudva – hányan szeretnének újfent megtalálni, újfent elolvasni. Hányan keresnek (gyerekek, pedagógusok, szülők, vájtfülű értelmiségiek stb.) egy-egy konkrét mesét – hiába, nem lelvén azt a gyűjteményt, ki tudja milyen szempontok alapján összeállított kötetet, amelyben benne van, amelyben megtalálható. Magánbibliográfiája, az emlékezet „adatbázisára” épülő inventáriuma persze van kinek-kinek, ám ehhez, ezekhez túl sok reményt fűzni nem lehet. Most azonban – végre – van igazi adattár, van igazi inventárium, igazi segítség.

A tatabányai József Attila Megyei Könyvtár kiadásában, *Lehrreichné Dürdő Brigitta* és néhány kollégája munkája révén megjelent két vaskos kötetben a *Mesegyűjtemények analitikus bibliográfiája 1945-1995* című elsőrendű tájékoztatói műszer. Szerkezete, felépítése a lehető legegyszerűbb: ábécérendben tartalmazza az egyes mesék lehető legegyszerűbb címfelvételét (csaknem harmincezer meséről van szó), ezt követően három mutató igazít el: megtalálható a műben a feldolgozott köteteknek, a bennük található mesék címeinek, valamint a szerzőknek a lajstroma, mutatói. De első helyen azokat szolgálja ki a kötet, akik egy konkrét mesét keresnek. Ők azonnal megtudják, milyen (szerzői vagy egyéb) gyűjteményben lelhetik fel az adott mesét, és valószínűleg másra már nincs is szükségük (illetve hát magára az adott kötetre lesz, de ez más kérdés). Amilyen egyszerű a szerkezet és a használat, annyira hatalmas munka fekszik a kiadványban. Bibliográfiát valaha is készítettek nem kell ezt elmagyarázni. Akik pedig „csak” használni kívánják, legyenek akár szakemberek (bibliográfusok, könyvtárosok), akár nem azok (ilyen szempontból a pedagógus sem szakember, a szülőkről és a gyerekekről nem is szólván), hálásak lesznek akkor is, ha nem tudják, milyen méretű és mennyiségű munka fekszik a két kötetben. Nem túlzás a szó, *minden meséhez forduló* (láttuk hányfélek lehetnek) *alapkönyvét alkotta meg* a tatabányai könyvtár kicsiny közössége, hála legyen nekik. Ami a használatát illeti, nem felmérések fogják visszaigazolni nélkülözhetlenségét, hanem ronggyá forgatott példányok sokasága. (VK)

